

Метод проектів у викладанні трудового навчання

*Надія БОРИНЕЦЬ, доцент кафедри методики природничо-математичної освіти і технологій
Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка*

Передмова

Освітня галузь «Технологія» була введена в Базисний навчальний план загальноосвітніх установ для формування в учнів життєво важливих основ технологічних знань і вмінь, застосовувати їх у різних сферах практичної діяльності з урахуванням економічної, екологічної й підприємницької доцільності. Найбільш ефективно ці завдання можуть бути вирішені шляхом організації цілісного навчально-виховного процесу технологічної підготовки учнів, використання у викладанні сучасних педагогічних технологій і методів навчання, які розвивають особистість. Особливу значимість при цьому має **метод проектів**, що дає змогу школярам системно опанувати організацію практичної діяльності протягом **проектно-технологічного ланцюжка — від ідеї до реалізації її у виробі (послугі)**. **Пріоритетними педагогічними завданнями** у процесі навчання є:

- озброєння учнів цілісною культурою організації проектно-технологічної діяльності;
- розвиток у них здатності до генерування ідей, їх аналізу, самостійного прийняття рішень;
- формування своєї думки, позиції, взаємодії й діалогу в процесі вирішення спільних завдань.

Аналіз програм трудового навчання за 2005—2011 рр. показав, що вони відрізняються від попередніх у першу чергу тим, що передбачають **проектно-технологічну діяльність** під час вивчення програмового матеріалу. Це стосується вивчення не лише обов'язкової, а й варіативної частини програм. Тобто, для використання методу проектів є можливість як під час вивчення інваріантної, так і варіативної складової частини програми.

Суть методу проектів

Слово «**проект**» у перекладі з латинської означає «**кинутий вперед — план, задум тощо**». Усі звикли до того, що проектування пов'язувалося переважно з інженерною діяльністю у різних галузях: машинобудування, приладобудування, архітектура і вважалося підготовчим етапом виробничої діяльності. Тобто, одна організація (відповідні спеціалісти) проектували, а інші спеціалісти виготовляли машини, будували будинки тощо. Останнім часом уявлення про суть проектування, про сферу його за-

стосування суттєво змінилися. **Проектування розглядається як особливий вид діяльності, що відрізняється від наукової та виробничої діяльності, а сфера його застосування охоплює і систему освіти.**

Особливе місце займає метод проектів у процесі вивчення трудового навчання (технологій).

Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці. Він виник ще в 20-ті роки минулого століття в США. Американський філософ і педагог **Дж. Дьюї**, а також його учень **В.Х. Кілпатрик** пропонували будувати навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, власну зацікавленість у знаннях, що здобуваються, які можуть і повинні знадобитися їм у житті. Саме за таких умов можна розглядати ту проблему, яка взята із реального життя, знайома і значима для дитини, для вирішення якої їй необхідно прикласти як і ті знання, що вона має, так і нові, які ще треба здобути. Де ці знання можна взяти? Учитель може підказати нові джерела інформації або просто спрямувати думку учнів у потрібному напрямі для її пошуку. Але учні повинні самостійно і спільними зусиллями вирішити проблему, застосувавши необхідні знання, можливо, з інших галузей, отримати реальний і відчутний результат. Рішення проблеми, таким чином, нагадує проектну діяльність. Зрозуміло, що згодом реалізація методу проектів зазнала деяку еволюцію: народилась з ідеї вільного виховання, а стала нині інтегрованим компонентом цілком розробленої і структурованої системи освіти. Але суть проектно-діяльності залишається тією самою — **стимулювати інтерес дітей до вирішення певних проблем, що потребують володіння деякою сумою знань, і через проектну діяльність показати практичне застосування отриманих знань. Іншими словами, від теорії до практики — поєднання академічних знань із прагматичними при дотриманні відповідного балансу на кожному етапі навчання.**

Метод проектів привернув увагу і російських педагогів ще на початку ХХ ст. Ідеї проектного навчання виникли в Росії практично паралельно з розробками американських педагогів. Під керівництвом російського педагога **С.Т. Шацького** в 1905 р. була організована невелика група співро-

бітників, яка намагалася активно використовувати проектні методи в практиці викладання.

Пізніше, уже при радянській владі, ці ідеї стали досить широко, але недостатньо продумано і послідовно, упроваджуватися в школу, і постановою ЦК ВКП(б) у 1931 р. метод проектів був засуджений. З тих пір у Росії більше не було серйозних спроб відродити цей метод у шкільній практиці. Разом з тим, у закордонній школі він активно і досить успішно розвивається: у США, Великобританії, Бельгії, Ізраїлі, Фінляндії, Німеччині, Італії, Бразилії, Нідерландах і багатьох інших країнах, де ідеї гуманістичного підходу до освіти Дж. Дьюї, його метод проектів знайшли широке поширення і мають велику популярність через раціональне поєднання теоретичних знань і їх практичного застосування для вирішення конкретних проблем навколишньої дійсності у спільній діяльності школярів.

Основна теза сучасного розуміння методу проектів: «Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де, і як я можу ці знання застосувати».

Знання, які учень має і постійно їх розширює й поглиблює, може використати для того, щоб виготовити цінну річ чи послугу, їх практично застосувати. Звідси й випливає означення: «Що ж таке творчий проект?». **Проект треба розуміти як самостійну творчу роботу учня, яка виконується від задуму до його втілення в життя під контролем і постійним консультуванням учителя.**

Метод проектів (від грец. шлях, спосіб дослідження) — це система навчання, за якої учні здобувають знання в процесі планування і виконання завдань, які поступово ускладнюються (проектів). Тобто, якщо учні виконують творчі проекти, то можна сказати, що вчитель працює за методом проектів.

Основні критерії вибору проектів

Теми проекту мають:

- бути цікавими для учня;
- відкривати можливості для самостійного вивчення і реалізації нових ідей;
- розвивати знання та вміння, які вже учень має;
- відповідати можливостям і нахилам учнів;
- урахувувати рівень матеріально-технічної бази школи;
- відповідати правилам безпечної праці;
- урахувувати час, необхідний для виконання задуманого проекту;
- забезпечувати створення корисної і красивої речі.

Самостійно (під контролем і за допомогою вчителя) учні будуть працювати тільки тоді, коли їм це буде цікаво, тобто основним критерієм є **інтереси учнів**. Але крім того, необхідно враховувати:

- 1) практичне застосування виконаного проекту;
- 2) вікові та індивідуальні особливості учнів;
- 3) відповідність завданням програми, які вирішуються;

- 4) рівень знань та вмінь учнів;
- 5) обсяг робіт (термін виконання);
- 6) матеріальні затрати (вартість матеріалів, інструментів);
- 7) творчий характер;
- 8) оригінальність тощо.

Виходячи із вищезазначеного, **учитель має допомогти учням визначитись із темою проектів — у цьому полягає його особлива роль**. Для цього вчитель має скласти список тем проектів для кожного модуля програми трудового навчання, де передбачається проектно-технологічна діяльність, тобто створити **банк проектів**. Учень може й самостійно обрати тему творчого проекту, але вона має відповідати прийнятним критеріям. Якщо тема творчого проекту, яку самостійно обрав учень, не задовольняє вчителя з точки зору зайвої підготовки, щоб допомогти учневі, або відсутності належної матеріально-технічної бази, або великої вартості матеріалів тощо, то вчитель має провести таку роботу, щоб спрямувати учня у потрібне русло.

Напрями творчих проектів

Основними сферами проектної діяльності **можуть бути:**

- 1) **дім:** дизайн кухні — полиця для посуду, кухонний набір (серветки, прихватки, фартух, рушнички, скатертина); полиці — під телефон, для книжок, для взуття; свічник; ваза; скринька (для ключів, прикрас, дрібних речей); озеленення дитячої кімнати; інтер'єр квартири; домашнє взуття; постільна білизна, одяг тощо;
- 2) **школа:** класний куточок; інструменти та пристосування для шкільної майстерні; обладнання для кабінетів (вишиті портрети письменників, ящички для каталогів, динамометри тощо); обладнання світлиць, музеїв, кабінетів народознавства; озеленення школи, класу; ремонт меблів; розробка шкільної форми тощо;
- 3) **дозвілля:** сценарії свят, туристичних походів; одяг для гуртківців; ігри та іграшки; подарунки; сувеніри тощо;
- 4) **виробництво:** замовлення підприємств, фірм.

Теми творчих проектів

Щоб допомогти учням у виборі теми творчого проекту, учителю необхідно скласти списки тем проектів для кожного класу — так званий **банк проектів**. При цьому треба враховувати кількість учнів у класі і планувати кількість тем проектів на одну-дві більше, ніж учнів, щоб була можливість обрати тему з представленого переліку. Наприклад, у 6 класі, під час вивчення розділу «**Проектування, виготовлення та оздоблення виробів вишивкою**» теми проектів можуть бути (орієнтовно) такими:

**Список тем проектів (орієнтовні)
для учнів 6 класу з теми****«Проектування, виготовлення та оздоблення виробів вишивкою»**

1. Закладка для книжки.
2. Гольник.
3. Серветка.
4. Носова хустинка.
5. Комірець.
6. Листівка.
7. Шкільний набір (знімний комірець та чохла для рукавів).
8. Вишита мініатюра.
9. Панно.
10. Рушничок («стирник»).
11. Подарунковий рушничок.
12. Зразки вишивальних швів (для навчальних шкільних майстерень).
13. Торбинка для парфумів.
14. Чохол для мобільного телефону.
15. Чохол для окулярів.

Із запропонованих тем видно, що всі вони мають різну складність виконання (оскільки в класі учні різного рівня підготовки); запропонований виріб для проектування і виготовлення не означає, що він буде повністю зашитий вишивальними швами (кількість швів, їх довжина, візерунок, розташування враховується для кожного учня індивідуально). Звичайно, що кожному вчителю хочеться, щоб виготовлений виріб був учнівським «шедевром». Але треба пам'ятати, що **виріб, який проектує і виготовляє учень (з 6 по 11 клас) не самоціль, а засіб навчання проектно-технологічної діяльності**. Якщо учень буде розуміти, що треба зробити для того, щоб виготовити задуманий виріб, він завжди зможе його виготовити. Якість виробу буде залежати не тільки від його знань, а й від умінь та навичок, які формуються протягом усього навчання в школі.

**Список тем проектів (орієнтовні)
для учнів 9 класу з теми****«Проектування, виготовлення та оздоблення виробів»**

1. Серветка під телефон.
2. Серветка на журнальний столик.
3. Кухонні прихватки.
4. Рушничок для інтер'єру кухні.
5. Блузка.
6. Вишита мініатюра.
7. Дитяча іграшка.
8. Косметичка.
9. Костюм для хореографічного гуртка.
10. Краватка.
11. Кухонний набір.
12. Листівка.
13. Настінне панно.

14. Нічна сорочка.
15. Накідка на табуретку.
16. Озеленення приміщення школи.
17. Панама.
18. Пісочник.
19. Подарунковий рушничок.
20. Різдвяні страви.
21. Сарафан.
22. Святкові страви із крупів.
23. Серветка для сервірування святкового столу.
24. Сценарій туристичного походу.
25. Халат.
26. Хустка на плечі.
27. Шалик (шарф).
28. Шапочка.

**Список тем проектів (орієнтовні)
для учнів 9 класу з тем****«Вироби з деревини в сучасному інтер'єрі»**

1. Поличка під телефон.
2. Полиця для чашок.
3. Кухонний набір.
4. Шаховий столик.
5. Ваза.
6. Вазон.
7. Віяло.
8. Годівниця.
9. Гребінець.
10. Заколки для волосся.
11. Кубок.
12. Кухонний набір.
13. Намисто.
14. Підставка для книги.
15. Пристосування для вишивання килимовою голкою.
16. Рама для картини.
17. Кухонні дошки для продуктів.
18. Свічник.
19. Сільничка.
20. Стакан для олівців.
21. Стільчик.
22. Таріль.
23. Скринька.
24. Таця (піднос).

Етапи виконання проекту

Існує кілька підходів до визначення **основних етапів проектного навчання**. Наприклад, учні **В. Симоненко, Н. Матяш** вважають, що виконання проектного завдання має здійснюватися в **три етапи**:

- 1) організаційно-підготовчий;
- 2) технологічний;
- 3) заключний.

Н. Шиян пропонує здійснювати проектування в **п'ять етапів**:

- 1) пошуковий;
- 2) аналітичний;

- 3) практичний;
- 4) презентаційний;
- 5) контрольний.

Є вчені, які пропонують **сім етапів** проектування.

О.М. Коберник, С.М. Ящук та інші викладачі Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини пропонують **чотири етапи** проектної діяльності учнів, а саме:

- 1) організаційно-підготовчий;
- 2) конструкторський;
- 3) технологічний;
- 4) заключний.

Кожний учитель має право самостійно визначитися з кількістю етапів виконання проектів (шкільні підручники розглядають чотири етапи проектування).

На наш погляд, найкраще поділяти проектну діяльність учнів на **три етапи**:

- 1) організаційно-підготовчий;
- 2) технологічний;
- 3) заключний.

Основні етапи виконання проекту

I. Організаційно-підготовчий етап

На цьому етапі перед учнями постає **важливе завдання** — **правильно обрати об'єкт проектування**, бо від цього залежить подальший успіх роботи. На цьому етапі учні мають обрати тему проекту і визначити, що треба зробити, усвідомити значення майбутнього виробу для самих себе (можливо, і для суспільства в цілому), тобто визначитись, навіщо і для чого їм потрібно виконати проект. Перед учнями постає завдання отримати корисний продукт у результаті діяльності, який може носити як особистий, так і соціальний характер.

Діяльність учня на організаційно-підготовчому етапі

Виходячи з практичної необхідності та значущості майбутнього виробу учні:

1. Обирають тему проекту із списку тем, запропонованих учителем (або придумують свою тему) — **задум**.
2. Обґрунтовують вибір теми (*чому саме обрали такий виріб, як вони використають його на практиці — на подарунок, для власного використання тощо*).
3. Розробляють критерії майбутнього виробу.
4. Визначають обсяг знань та вмінь, необхідний для виконання задуму.
5. Працюють із літературою (науковою, періодичною, використовують Інтернет — у старших класах), консультуються з батьками, іншими спеціалістами з обраної теми. Завдання — зібрати якомога більше інформації з даного питання.
6. Шукають аналоги задуманого виробу (послуги).

7. Аналізують їх (за призначенням, розмірами, кольором, дизайном, умовами використання, видами та властивостями матеріалів, їх вартістю, естетичністю, часом, необхідним для виконання, тощо).

8. Пропонують різні власні конструкції виробу: складають ескізні малюнки своєї найкращої конструкції, яка відповідає сучасним вимогам та дизайну; розробляють конструкторсько-технологічну документацію (креслення, схеми, художнє конструювання); визначають найдоцільнішу технологію виготовлення розробленої конструкції, планують технологію виготовлення виробу, обирають технології обробки деталей, їх з'єднання, складають технологічну послідовність виконання виробу; здійснюють добір матеріалів та інструментів; планують організацію робочого місця, виконують екологічні, економічні та міні-маркетингові дослідження, у яких визначають доцільність виготовлення виробу щодо економії матеріалів та енергоресурсів для його виготовлення (*перед тим, як що-небудь виготовити, треба визначити матеріальні затрати на заплановану роботу. Чи буде, і який, прибуток, а, можливо, і збитки. Корисну річ варто виготовляти з мінімальними витратами, з недорогих матеріалів (можна з відходів, обрізків), засобів. Треба знати собівартість виробу і ціну, передбачуваний прибуток*).

На цьому етапі учні здійснюють так звану екологічну експертизу, де вони мають дати повну характеристику з точки зору екологічної безпеки виготовлення; обґрунтування використаної сировини. Учні також мають вивчити (знати) потреби ринку у виготовленій продукції (*чи продаються такі вироби в магазинах, на базарах, у художніх салонах, ярмарках, на Андріївському узвозі (м. Київ) і скільки вони там орієнтовно коштують*).

II. Технологічний етап

Учень **виготовляє виріб**: виконує технологічні операції, коригує свою діяльність, здійснює самоконтроль і самооцінювання своєї діяльності, оцінювання якості виробу. Дотримання технологічної, трудової дисципліни, культури праці.

Завдання цього етапу — якісне й правильне виконання трудових операцій, у процесі яких учні набувають певних умінь і навичок.

III. Заключний етап

Коригування (за необхідності) виконаного виробу відповідно до запланованого. Коригування технології виготовлення виробу (за необхідності); остаточний контроль; випробування проекту. Оформлення портфоліо проекту (проектної папки). Самооцінювання проекту. Підготовка до захисту проекту. Підбиття підсумків роботи над проектом (чи досягли поставленої мети, які витрати часу, зу-

силь, матеріалів тощо, який результат праці, його практичне значення).

Захист проекту: форми захисту можуть бути різні:

- у старших класах, наприклад, може бути захист проекту з використанням електронної презентації, можливе демонстрування моделей одягу тощо;

- у 5—7 класах — виставка робіт учнів; учнівські ярмарки тощо.

Дуже важливо робити захист проектів із запрошенням класного керівника, представників адміністрації школи, учителів-предметників, батьків, спеціалістів із тих чи інших питань. Це не тільки сприятиме формуванню важливості того, що роблять учні, а буде ще й пропагандою того, чим займаються учні на уроках трудового навчання, чого часто не знає ні адміністрація школи, ні вчителі-предметники, ні батьки.

Визначення часу на виконання проекту

Щоб виконати проект, для учня необхідний певний час. Він має складатися з часу, визначеного програмою трудового навчання, та часу, необхідного для роботи з літературою, відвідування виставок, музеїв, консультацій з учителем, спеціалістами з тієї чи іншої проблеми тощо.

Кожний учень має знати, на який термін розрахований той чи інший етап проектної діяльності, щоб орієнтуватися у часі, виділеному на виконання проекту. Оскільки на виконання проекту використовується не тільки урочний час, а й позаурочний, тому **важливо правильно визначити терміни на кожний етап.**

Спочатку, ураховуючи тему проекту, визначають кількість уроків на перший етап, потім — на третій — заключний. Час, який залишається від загального часу (16 годин у 5—9 класах та 20 годин у 10—11 класах без урахування резерву часу) — використовується на другий — технологічний етап проекту.

Розглянемо, наприклад, вивчення варіативного модуля в 9 класі. Урок трудового навчання в 9 класі за розкладом у четвер. У першому семестрі 2010/11 н. р. 17 уроків, у другому — 19 (усього 36 год). Програмою передбачено всього 35 уроків. У першому семестрі планується вивчення варіативного модуля, а в другому — підсумкового проекту.

Розподіл часу на етапи, наприклад, орієнтовно такий: перший етап — 4 уроки, другий — 11, третій — 1 урок (усього 16 годин). Оскільки проект виконується не тільки на уроках, то на перший етап буде 28 календарних днів (без вихідних — 20 днів), на другий — 84 (без вихідних — 66 днів), на третій — 1 урок: всього на виконання проекту за підрахунками буде 67 робочих днів (два місяці і один тиждень). Якщо правильно організувати роботу учнів,

контролюючи дотримання кожним учнем плану проектної діяльності, то на виконання проекту часу достатньо.

Розрахунок термінів виконання творчого проекту (за етапами) подається у плані проектної діяльності, який у наведеному прикладі буде мати такий вигляд (див. таблицю):

Таблиця

План проектної діяльності

№ з/п	Назви етапів	К-ть уроків	Термін виконання
I	Організаційно-підготовчий	4	з 2 до 30 вересня
II	Технологічний	11	з 30 вересня до 23 грудня (з урахуванням канікул у жовтні)
III	Заключний	1	23 грудня

Оформлення проекту (орієнтовне)

Для виконання творчого проекту складають портфоліо (8—11 клас), який являє собою окрему папку, що містить усю необхідну інформацію для виконання проекту (під час вивчення «Технології» у 10—11 класах мова йде про професію дизайнера, який на виробництві оформляє документ, що має назву «Пояснювальна записка». Тому ті матеріали, які оформляють учні, доцільно називати «Портфоліо проекту» або «Проектна папка»).

Титульну сторінку оформляють так:

Назва навчального закладу (зверху, як написано на печатці школи).

Тема проекту (посередині сторінки — указується лише назва виробу).

Нижче справа:

Виконала учениця 8 класу Іванова Галина.

Керівник: учитель трудового навчання Марія Іванівна Степаненко.

Київ—2011 (внизу посередині сторінки).

На другій сторінці розміщують «Зміст», де вказують назви всіх розділів та сторінки, на яких вони розпочинаються. Орієнтовно розділи можуть бути такі:

I. Вступна частина

1.1. Обґрунтування вибору теми проекту. («Я обрав (ла) цю тему тому, що.....». «Метою мого проекту є...»).

1.2. Актуальність теми проекту.

1.3. Критерії виробу.

1.4. Визначення рівня знань та вмінь, необхідних для виконання проекту (які знання і вміння треба мати, які є, а які ще необхідно здобути).

1.5. Зміст діяльності з виконання творчого проекту (складання плану роботи з виконання проекту та плану проектної діяльності, які доцільно подати в додатках).

II. Основна частина (може мати конкретну назву, наприклад, «Вироби з деревини в інтер'єрі кухні», «Вишиті вироби в сучасному інтер'єрі» тощо).

2.1. Короткі історичні відомості про виріб (назва виробу або еволюція виробу).

2.2. Аналіз подібних виробів (аналогів).

2.3. Теоретичні відомості (доцільно вказати, які властивості повинні мати матеріали, щоб виріб відповідав критеріям; які матеріали можна використати, які їх особливості використання тощо).

2.4. Конструювання виробу (конструкторсько-технологічна документація — клаузура, ескізний малюнок виробу, креслення виробу, розробка візерунка (для вишивання), техніки (вишивальні), які будуть використовуватись, технологія виготовлення виробу, технологія обробки деталей, їх з'єднання, складання технологічної послідовності виконання виробу, організація робочого місця тощо).

2.5. Економічний аналіз виробу та міні-маркетингові дослідження.

2.6. Екологічний аналіз використаної сировини, екологічна безпека виготовлення виробу.

III. Висновки (учень розповідає: як він виконував роботу; які були труднощі; що вдалось; що сподобалось; де можна використати набуті знання та вміння; чи буде займатись надалі проектною діяльністю).

Список використаної літератури (список подається з дотриманням бібліографічних вимог).

Список сайтів.

Додатки.

Нижче наводиться приклад орієнтовного «Змісту» творчого проекту на тему «Знімний комір».

Зміст

I. Вступна частина	3
1.1. Обґрунтування вибору теми проекту.	
Актуальність теми проекту	3
1.2. Критерії виробу	3
1.3. Визначення рівня знань та вмінь, необхідних для виконання проекту	3
1.4. Зміст діяльності з виконання творчого проекту	3
II. Основна частина	4
2.1. Історія еволюції знімного коміра	
2.2. Опис подібних виробів та їх аналіз	
2.3. Теоретичні відомості	
2.4. Конструювання коміра	
2.4.1. Вишивальні техніки для оздоблення коміра	
2.4.2. Добір матеріалів та інструментів	
2.4.3. Організація робочого місця	

2.5. Економічний аналіз виготовлення коміра та міні-маркетингові дослідження

III. Висновки

Список використаної літератури

Список сайтів

Додатки:

Додаток 1. План роботи з виконання проекту

Додаток 2. План проектної діяльності

Додаток 3. Клаузура

Додаток 4. Ескізний малюнок проектованого коміра

Додаток 5. Креслення коміра

Додаток 6. Викрійка коміра

Додаток 7. Інструкційна карта. Технологічна послідовність виготовлення коміра

Додаток 8. Інструкційна карта. Технологія виконання шва «качалочка»

Додаток 9. Інструкційна карта. Технологія виконання мережки «одинарний прутик»

Додаток 10. Інструкційна карта. Технологія виконання мережки «з настилом і прутиком через чисницю»

Додаток 11. Інструкційна карта. Технологія закріплення мережкою «одинарний прутик» шва «у підгин із закритим зрізом»

Додаток 12. Реклама

Додаток 13. Мій знімний комір (фото)

Виклад змісту проекту починається з нової сторінки. Питання, які розкриваються у «Вступі» мають важливе значення, бо рівень їх розкриття свідчить про розуміння того, що учні мають виконати. Розкриття змісту діяльності з виконання проекту полягає в тому, що для досягнення поставленої мети треба скласти план роботи з виконання проекту (додаток 1) та план проектної діяльності (додаток 2). Наприклад, орієнтовно план роботи з виконання проекту може бути такого змісту:

Додаток 1

План роботи з виконання проекту

1. Обрати тему проекту із запропонованих учителем.

2. Обговорити тему з батьками (з родиною) на предмет необхідності такого виробу, його практичного застосування, виділення коштів на придбання матеріалів, інструментів тощо. (Учні проектують і виготовляють виріб для своїх потреб, тому батьки або дають кошти на придбання нових матеріалів, або забезпечують матеріалами будь-яким іншим шляхом).

3. Вивчити найбільш можливу кількість інформаційних джерел з обраної теми.

4. Знайти цікавий історичний матеріал, який стосується обраної теми.

5. Здійснити пошук виробів-аналогів та проаналізувати їх.
6. Розглянути можливі варіанти виконання практичної частини проекту.
7. Розробити власну конструкцію виробу.
8. Розробити необхідну документацію для виготовлення виробу.
9. Виготовити виріб.
10. Оформити проект (*портфоліо*).
11. Захистити проект.

Додаток 2

План проектної діяльності

№ з/п	Назви етапів	К-ть уроків	Термін виконання
I	Організаційно-підготовчий		3 ____ до ____
II	Технологічний		3 ____ до ____
III	Заключний		3 ____ до ____

Переваги методу проектів

До творчої діяльності учні залучаються поступово. Для цього їм необхідно вміти обирати виріб чи послугу, які треба виконати, розробляти план виконання поставленого завдання, працювати з інформаційними джерелами з обраної теми, знаходити та аналізувати вироби-аналогі, розробляти варіанти вирішення завдань і т. ін. **Основним принципом** навчання за проектною методикою є **особистісна орієнтація навчального процесу на інтереси й цілі учнів**. Завдання вчителя полягає в тому, щоб організувати самостійну роботу учнів з виконання творчих проектів, спрямувати і допомогти їм у засвоєнні інформації, формуванні вмінь і навичок.

О.М. Коберник виділяє такі **переваги використання методу проектів** на уроках трудового навчання:

- формує навички самостійної орієнтації в науковій, навчально-методичній і довідковій літературі, учить добувати потрібну інформацію самостійно;
- активно розвиває в учнів основні види мислення, у тому числі технологічне (*«дитячий розум на кінчиках пальців» — В. Сухомлинський*);
- підсилює самостійність школярів, тобто прагнення самому створювати, творити і т.д.;
- зміцнює емоційно-вольову сферу дитини;
- розвиває інтелектуальні здібності, учить мислити від абстрактного до конкретного;
- привчає школярів до реальної самоосвіти;
- підсилює позитивну мотивацію навчання, тому що задумана річ створюється з урахуванням власних інтересів, потреб і можливостей;
- привчає школярів до цілеспрямованої діяльності, що є основним компонентом перетворення

матеріалів, сировини, енергії й інформації;

- сприяє формуванню культури ділового спілкування, умінь аргументовано захищати свої позиції, мислити оригінально і неординарно;
- розвиває творчу уяву, що є могутнім стимулом народження нових ідей, пошуку альтернативних рішень, їхнього аналізу, синтезу, що в майбутньому стане основою інноваційного мислення;
- забезпечує інтеграцію знань з різних галузей науки і виробництва, цілісний розвиток особистості школяра;
- учить планувати і працювати за планом;
- розвиває творчість, самостійність;
- установлює тісний зв'язок із реальним життям;
- дає можливість використовувати знання з інших предметів;
- навчає правильно оформляти звітність;
- створює умови для застосування набутих компетентностей тощо.

Рекомендації щодо використання методу проектів на уроках трудового навчання

Програмами трудового навчання для 5—9 класів (нова редакція) передбачено виконання творчих проектів, починаючи з 6 класу. Звичайно, усім зрозуміло і це очевидно, що навчити учнів виконувати творчі проекти не вдасться ні за один місяць, ні за один рік. Тому **вчитель має собі скласти такий план, де буде відображено, як і чому він буде поетапно навчати учнів у кожному класі, щоб вони могли самостійно (під його контролем і допомогою) виконати творчий проект і скласти портфоліо (проектну папку)**. Орієнтовно (за змістом) це може бути:

5 клас: учнів необхідно навчити складати план роботи з виготовлення виробу (*це допоможе в наступних класах складати план роботи з виконання проекту*), виконувати ескізні малюнки виробу (*передбачено програмою*); розробляти найпростіші критерії, яким має відповідати виріб (*який повинен бути виріб, наприклад, красивий, недорогий, сподобатись мамі*).

Оформлення матеріалів: усе має бути оформлене або в зошиті, або на окремих аркушах (без окремої папки) — заголовок і виконана відповідна робота.

6 клас: план роботи з виконання проекту, план проектної діяльності (*без складання таблиці, про яку йшлося вище, форма — довільна, але учні мають знати, скільки часу відводиться на виконання того чи іншого етапу проекту*), ескізний малюнок виробу; критерії, яким має відповідати виріб.

Оформлення матеріалів: усе має бути оформлене або в зошиті, або на окремих аркушах (без

окремої папки) — заголовок і виконана відповідна робота.

7 клас: план роботи з виконання проекту, план проектної діяльності, ескізний малюнок виробу, критерії, яким має відповідати виріб, послідовність виготовлення виробу, інструкційна карта (за необхідності).

Оформлення матеріалів: усе може бути оформлене або в зошиті, або на окремих аркушах (можна скористатися й окремою папкою).

8—11 клас: оформлення портфоліо (проектної папки) у повному обсязі (окрема папка). При цьому вчитель має враховувати індивідуальні особливості учнів, класу тощо і враховувати це у вимогах до оформлення творчого проекту.

Таким чином, оформлення проекту із класу в клас поступово ускладнюється.

Тут варто зазначити, що часто вчителі трудового навчання ускладнюють завдання з виконання проекту за класами («нехай привчаються»), нехтуючи віковими особливостями учнів, а інколи й рівнем навчальних досягнень. Цього робити не варто. Непосильність роботи, її нерозуміння не тільки не викликає інтересу до її виконання, а навпаки, викликає відразу. Батьки починають «захищати» дітей, а далі — «однозначна» реакція адміністрації школи.

З усього вищезазначеного можна зробити висновок, що **метод проектів — це комплексний узагальнюючий процес раціонального поєднання репродуктивної і продуктивної діяльності, який дає змогу комбінувати і поєднувати формальні знання з практичним досвідом. Проектна діяльність у своїй основі розрахована на гнучку організацію процесу навчання учнів.**

У результаті проектної діяльності більш повно забезпечуються сучасні вимоги до розвитку особистості, враховуються індивідуальні інтереси і здібності учнів, виконуються і засвоюються ними не тільки конкретні трудові дії, а й в системі вирішуються різноманітні конструкторсько-технологічні і технічні задачі.

Метод проектів не потребує додаткового обладнання, не вимагає перебудови існуючого, крім того, як кажуть самі вчителі, розпочинати впровадження цієї методики можна за практично «нульовою» матеріально-технічною базою шкільних навчальних майстерень (головне — визначитись з темами проектів).

Виходячи із усього вищевикладеного, завдання вчителя трудового навчання полягає в тому, щоб **результативно впроваджувати проектний метод навчання у викладання предмета.**

Література

1. Бербец В.В. Контроль навчальних досягнень учнів у процесі проектно-технологічної діяльності // Трудова підготовка у закладах освіти. — 2003. — № 2. — С. 21—25.
2. Бербец В.В., Дубова Н.В., Коберник О.М. та ін. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючих видів праці: Навч. метод. посіб. / За заг. ред. О.М. Коберника. — К.: Наук. світ, 2003. — 92 с.
3. Буркова Л. Технології в освіті // Рідна школа. — 2001. — № 2. — С. 18—20.
4. Журнал «Трудова підготовка у закладах освіти». — 2001. — № 1, 4; — 2002. — № 1; 2002—2011 рр.
5. Коберник О.М. Проектування навчально-виховного процесу в школі. — К.: Хрещатик, 1996. — 153 с.
6. Методика навчання учнів 5—9 класів проектуванню в процесі вивчення технології обробки деревини і металу: Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О.М. Коберника та В.К. Сидоренка. — Умань, 2004.
7. Павлова М.Б. Использование метода проектов на уроках «Технологий» (трудовое обучение) в школе: Метод. рек. — СПб., 1996. — 68 с.
8. Симоненко В.Д. Сборник творческих проектов учащихся. — М.: Изд. центр «Вентана-Граф», 2005. — 272 с.
9. Симоненко В.Д. Творческие проекты учащихся V—IX классов общеобразовательной школы. — Брянск: Научно-метод. центр «Технологии», 1996. — 132 с.
10. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. — М.: Нар. образование, 1998. — 256 с.
11. Чечель И. Метод проектов. Попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула // Директор. — 2002. — № 3. — С. 11.
12. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. — М.: Сентябрь, 1996. — 92 с.

Реклама

Дайджест «Усе для школи» — електронне видання у вільному доступі

Дорогі друзі!

«Шкільний світ» зібрав для Вас корисну інформацію про конкурси для вчителів та учнів, афіші, шкільний туризм, товари для освітян, нові книжки, акції та події. У кожному номері ви отримаєте найактуальнішу інформацію освітянського світу.

Виходить із березня 2011 року двічі на місяць.

Якщо Ви бажаєте отримувати дайджест на свою електронну скриньку, напишіть, будь ласка, листа на all-shkola@osvita.ws. У темі листа зробіть помітку: «Хочу підписатися». У листі вкажіть електронну адресу, заклад, ПІБ та посаду отримувача.

Дякуємо за Ваш вибір!